XXI. Leto Klagenfurt (Celovec), dne 29. januarja 1941 Št. 5.

KOROŠKI SLOVENEC

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEC“
Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26 — Tel. 13-02
Rokopisi naj se pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26/I

List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 10 Rpf.
Stane celoletno z mesečno prilogo „Mladi Korotan“ RM 5.—
Za Jugoslavijo četrtletno: Din. 25; celoletno: Din. 100

Kralj in general.

Črtica iz najnovejše rumunske zgodovine.

Povojna Rumunija je bila po velikosti površine deseta evropska država in je dosegala že dvajseti milijon prebivalcev. Štiri petine ljudstva so kmetje in bivši kralj Karol je sam o sebi dejal: „Jaz sem kmet in v Rumuniji so zdravi samo kmetje“. Danes kmetuje Karol nekje v Južni Ameriki, Rumunija pa preživlja svoja zgodovinska leta.

Leta 1926 je moral prestolonaslednik Karol v prognanstvo, ker je njegov oče Ferdinand prišel do prepričanja, da sin po svojem značaju ni za rumunskega kralja. Karol je odšel v Anglijo in vzel s seboj gospo Lupescu, ločenko nekega rumunskega častnika. Štiri leta navrh se je iznenada spet pojavil z letalom v Rumuniji baš v trenutku, ko je njegov politični tekmec knez Stirbey otvarjal večjo svečanost. Knez je moral takoj v prognanstvo, vsa Bukarešta pa je navdušeno pozdravljala novega kralja. Seve, na aerodromu so bile za vsak slučaj pripravljene Karolu zveste čete, a prestol je lahko zasedel brez prelivavanja krvi. Za Karolom je prišla v deželo tudi gospa Lupescu. Zaradi nje se je vsa Rumunija razdelila v dva tabora. Rumunsko ljudstvo ni marala gospe Lupescu. Veleposestniki so nadalje zamerili kralju, da je precej njihove zemlje razdelil med manj premožne kmete. Kralj sam se je pokmetil in je sam upravljal svoja posestva ter odprl v Bukarešti tri trgovine, za cvetje iz kraljevih vrtov, za sadje in zelenjavo in za vino iz kraljevih vinogradov. Kot vladar je bil Karol absolutističen in je združeval v svoji roki vedno obsežnejša opolnomočenja. Zato se je hudo zameril starim politikom, ki so se krčevito držali svojih demokratičnih pravic. Tako je kralj postajal vedno bolj osamljen in se je vedno manj kazal v javnosti. Svoj prosti čas je prebil v mali družbi častnikov in industrijalcev in mali krog okrog njega, h kateremu je spadala tudi gospa Lupescu, je bil v resnici gospodar Rumunije. Za kulisami velikega dogajanja v državi pa so se postopoma pripravljali dogodki, ki so postali za kralja in Rumunijo najdalekosežnejšega pomena.

V septembru minulega leta se je sprožil plaz od zunaj. Rusija, Madžarska in Bolgarija so prijavile svoje zahteve na rumunsko državno ozemlje. V tihem sporazumu s kraljem Karolom so sovjetske čete vzele 52.000 kv. km Besarabije. V Turnu Severinu se je sestala komisija zastopnikov Rumunije in Madžarske, da poišče sporazum v že davno tlečem meddržavnem sporu. Sporazuma ni bilo in Rumunija se je obrnila v Berlin in Rim za posredovanje. Po dunajskem pravdoreku je Madžarska nato prevzela 50.000 kv. km rumunske Transilvanije in sev. Bukovine. Bolgarija pa je bilo po sporazumu v Krajovi že prej zasedla 7000 kv. km Dobrudže. Sredi zunanjih operacij se je izvršil tudi notranji politični prevrat v državi.

Že od vsega početka zunanjih operacij se je v rumunskem javnem življenju pojavilo ime generala Antonesca in s postopno okrnitvijo dežele je rastel njegov ugled. Kdo je ta general? Dolgo časa je bil samo vojak. Vojaško karijero je nastopil med svetovno vojno, ko je napredoval od poročnika do polkovnika v generalnem štabu. Je mož širokega obzorja, zna tuje jezike in je vajen nastopa na gladkem diplomatskem parketu. Vlada ga je zato poslala v tujino. Bil je pri poslaništvih v Parizu in Londonu, vodja rumunskega odposlanstva pri pripravljajoči se razorožitveni konferenci v Ženevi, nato doma ravnatelj vojaške akademije in je končno postal načelnik generalnega štaba. Je predvsem vojak in njegov trumf je zaupanje, ki ga vživa pri armadi. Že od leta 1934 je bil protivnik Karolov, katerega absolutizem in površno upravo države je sovražil. Ko je med narodom nastopila Železna garda, organizacija rumunskega preporoda, ji je Antonescu postal prijatelj. In kralj je dobro vedel, da se mu ni toliko bati vodje Železne garde, Codreanu-ja, in tudi ne mogočnega vodje opozicionalne kmečke stranke, Maniu-a, ampak železnega generala, ki ima za seboj armado in zaupanje ljudstva. Za Rumunijo so napočili črni dnevi, državna meja je bila za dobro tretjino okrnjena, ministri so odstopali, najavljali so se nemiri, tisk je postajal nestrpen. Ko je bila nevarnost na višku, je Antonescu stopil v ospredje in naslovil na kralja javno pismo in napovedal padec monarhije, če kralj ne bo dorasel velikim preizkušnjam. Kralj je dal generala zapreti.

Kriza je dosegla svoj višek, prikazali so se obrisi predstoječe meščanske vojne. V skrajni sili je kralj poklical generala, o katerem je „Universul“ dan poprej zapisal, da so oči rumunskega ljudstve uprte vanj ko v rešnika v zadnji uri. Naslednjega dne je bil Antonescu šef vlade, takoj je bila razveljavljena kraljeva ustava, general je sprejel izredna pooblastila. Kralj Karol se je odpovedal prestolu ter odpotoval z gospo Lupescu preko Italije in Francije v Španijo. Karolov naslednik Mihael si je pridržal samo nekatere predpravice, šef vlade Antonescu je postal diktator avtoritarne Rumunije. Horia Sima, vodja Železne garde, pa je izjavil v svojem proglasu, da se rumunsko ljudstvo vrača po tem, ko se je otreslo slamnatih vlad kralja Karola, nazaj k svojemu naravnemu poslanstvu in da se veseli nemških vojaških komisij, ki so pričele prihajati v deželo v podporo gardi in vladi pri novi ureditvi države.

Vojaški dogodki v minulih dneh.

Izvleček iz poročil nemškega in italijanskega vojaškega poveljstva v dneh 23. do 26. januarja:

Nad Anglijo. — V noči na 23. t. m. so nemška letala operirala na vzhodnem angleške obrežju. Sestreljena so bila 3 angl. letala, eno nemško se ni vrnilo. Ob irski obali je nemški bombnik potopil trgovski parnik s 3500 BRT. Naslednji dan so nemška letala potopila zahodno od Irske 2 parnika z 8100 BRT, tretji parnik je bil hudo poškodovan. Bombardirano je bilo neko vzhodnoangleško pristanišče. 24. t. m. so bila letala na oboroženih izvidnih poletih nad Anglijo. Brzi čolni so čistili Rokavski zaliv in prišli v dotiko s sovražnikom. 25. t. m. so se izvidni poleti nadaljevali, pri čemer je bil potopljen nasprotni parnik z 4000 BRT. Ponoči so letala bombardirala letališča v jugozapadni Angliji.

Na grški fronti v Albaniji so se v minulih dneh vršili krajevni boji, pri čemer je imel sovražnik občutne izgube na vjetnikih in materijalu. 25. t. m. so ital. bombniki napadli vojaška oporišča v Solunu in so po napadu opazovala v mestu velike požare. Mornarica je obstreljevala grško-albansko obrežje.

V Cirenajki so se ital. čete v Tobruku držale do 23. t. m. Ital. letala so bombardirala motorizirane nasprotne oddelke, nasprotna so napadala Derno. Tobruk je branilo okroglo 20.000 mož 19 dni in kljubovalo napadom z morja, zraka in s kopnega. Ranjencev je bilo v Tobruku nad 2000. Italijansko hrabrost je priznal tudi nasprotnik. Po padcu Tobruka se je fronta premaknila proti zapadu in so v teku ostri boji z napadajočim nasprotnikom. 25. t. m. so bila sestreljena 4 angleška letala.

V vzhodni Afriki so se razvili boji med ital. enotami in motoriziranimi nasprotnimi četami tako v Somaliji, ob Kenyi in vzdolž sudanske meje. Boja z mehaniziranimi sovražnimi četami se živahno udeležujejo ital. letalci. — **Na Sredozemskem morju.** — 23. t. m. so nemški bombniki vnovič napadli Malto. Dne 24. t. m. so v osrednjem Sredozemlju pri Kreti iztaknili skupino nasprotnih ladij, pri čemer je bila zadeta velika križarka z bombo težkega kalibra, poškodovani pa sta bili še druga križarka in neka vojna ladja. — **Na Atlantskem oceanu** je neka ital. podmornica potopila 6000 tonski grški parnik „Eleni“ in angleško pomožno križarko „Eumoeus“.

Nova jugoslovanska vlada.

V soboto je bila izvedena preosnova jugoslovanske vlade, napovedana po smrti dr. Antona Korošca. Za prosvetnega ministra je bil imenovan dosedanji minister brez listnice dr. Miha Krek, v vlado je hkrati vstopil naslednik dr. Korošca dr. Kulovec. — Nemški listi napovedujejo, da se bo postopno uvajala samouprava Slovenije po vzorcu Hrvatske.

V Bukarešti je bil na ulici zahrbtno ustreljen nek nemški major v uniformi. Morilec je grške narodnosti in je bil po prekem sodu obsojen na smrt.

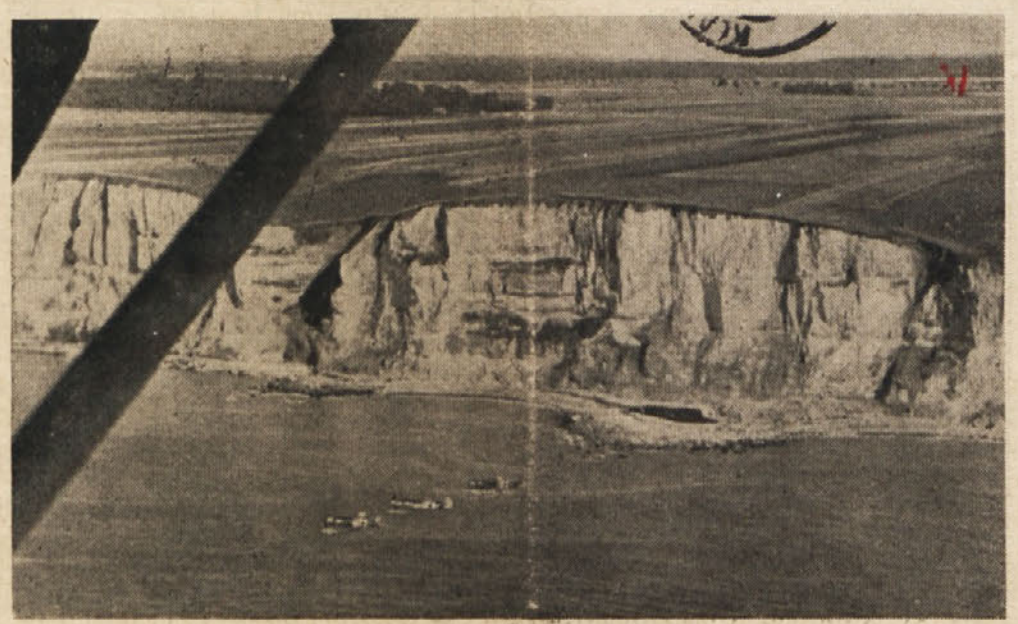

Ob Rokavskem zalivu.
Nemški lovci patroljirajo nad Rokavom, zalivom med Anglijo in Francijo. Na najožjem mestu znaša razdalja med celinama borih 40 km. Zander M.

Obletnica prijateljstva Jugoslavije in Bolgarije.

Jugoslavija in Bolgarija sta minuli teden slavili četrto obletnico pogodbe o medsebojnem večnem prijateljstvu. Zunanja ministra sta podala pomembne izjave. Minister dr. Cincar-Marković je poudaril obojestransko korist sklenjenega prijateljstva in dejal, da ostane Jugoslavija tudi zanaprej zvesta duhu sklenjene pogodbe, ki ustreza željam in čustvom vsega naroda in je steber miroljubne jugoslovanske in bolgarske politike. Minister Popov je naglasil, da je bila pogodba sklenjena v znamenju trajnega meddržavnega sporazuma. V zadnjih štirih letih so se odnosi med Jugoslavijo in Bolgarijo razvijali v duhu odkritega prijateljstva in sodelovanja. Oprti na prijateljstvo sta smeli državi mirno pričakati usodne evropske dogodke. Pogodba se je izkazala kot brezpogojna nujnost in je trdna vez obeh držav, ki hočeta sami kovati svojo srečo.

Žalost v Madžarski.

Umrl je zunanji minist. grof Csaky. Bil je prijatelj. Nemčije in Italije. Velike teritorijalne pridobitve Madžarske v minulem letu so sad njegovih diplomatskih prizadevanj. Bil je poročen z grofico Korinski iz Gradca. Vlada je odredila zanj državni pogreb, zunanje ministrstvo vodi predsednik Teleki.

Antonescu poziva Rumune.

Med vlado in nekim krogom v Železni gardi so se pojavile motnje, ki so notranji položaj države še skomplicirale. General Antonescu je zato izdal poziv na narod, naj se strne okoli njega kot nepremakljivega branitelja dežele. V drugem pozivu ugotavlja Antonescu, da je ugled države ostal očuvan, za kar gre priznanje vojski, ki je takoj upostavila v državi red in mir. Vlada je istočasno odredila oddajo orožja, ki je v posesti civilnega ljudstva, ter prepovedala vse javne zbore in prireditve. Vodja Železne garde Horia Sima je v dnevnem povelju pozval svoje člane, naj brezpogojno spoštujejo državno avtoriteto.

Lindbergh ne veruje v čudeže.

V ameriškem reprezentančnem domu je minuli teden govoril znani letalec polkovnik Lindbergh. Dejal je, da bi Anglija ne bila vstopila v vojno, če bi ji Amerika ne bila obljubila pomoči. Tedaj bi najbrže sploh ne prišlo do vojne. Prepričan je, da bo vojna porazna tudi za Ameriko, ker bi za zasedbo Evrope po ameriških četah bili potrebni pravi čudeži. Lindbergh dvomi, da bi gospodarska blokada proti Nemčiji zamogla biti uspešna. Amerika sama pa je varna pred vsako zasedbo, dokler je dobro oborožena.

Amerika.

Predsednik Roosevelt je pristal na to, da izvede napovedano pomoč Angliji v mejah sledečih točk: Ameriška mornarica ne bo spremljala trgovskih parnikov na poti v Evropo, pomoč Angliji bo časovno omejena, končno bo predsednik stalno poročal o svojih ukrepih kongresu, izvzemši vojaških tajnosti. — Reprezentančni dom je sprejel predsednikov predlog, da Amerika razširi svojo mornarico z gradnjo novih pomorskih enot, za katero je predvidenih 909 milijonov dolarjev. Odslej bo Amerika na lastnih ladjah uvažala cin in kavčuk iz Indije, krom iz Turčije, nikelj, plutovino in kitajsko skorjo iz Španije, mangan i. dr., s čemer bo razbremenjena angleška mornarica.

Ameriški senat se bavi z vprašanjem pridružitve Kube v sklop Zedinjenih držav. Kubanci za to niso vprek navdušeni.

Amerika in Japonska.

V ameriškem kongresu je imel drž. tajnik Hull oster govor, v katerem je dejal, da namerava osišče Berlin—Rim—Tokio doseči oblast na svetovnih morjih in da hoče Japonska oblast nad vsem Daljnim vzhodom. Amerika ne bo trpela, da se ti naklepi uresničijo. — Hullu je odgovoril japonski zunanji minister Matsuoka, da hočejo Japonska, Nemčija in Italija vpostaviti bolj pravičen in pošten red in da bi bilo boljše, če bi ameriški narod z razumevanjem sledil njihovim težnjam. Koncu je Matsuoka poudaril, da Japonska ve za svoj korak, če bi Amerika stopila v evropsko vojno.

Okno v svet

Preki sod v Poznanju je v petek obsodil na smrt 13 Poljakov. Dokazal jim je sodelovanje pri umorih nemških civilistov povodom pričetka vojne.

Turška vlada pripravlja seznam blaga, predvsem strojev, lokomotiv, vagonov i. dr. za naročilo v Angliji. Nemški listi dostavljajo, da bo izvedba naročil po angleški industriji spričo nemških zračnih napadov težavna, vrhutega bo prevoz iz Anglije okoli Afrike v Turčijo trajal 3 do 4 mesece.

V Španiji so dogradili 5 km dolg predor, ki bo vezal pokrajino Aran s provinco Lerida. Z delom so pričeli leta 1926.

Vodna mina je v jugoslovanskem kopališču Budva v Dalmaciji razrušila več poslopij. Zašla je v kanal pod mestnim zidovjem in eksplodirala.

Dvema jugoslovanskima inženjerjema se je po nemških poročilih posrečilo zgraditi letalo, ki služi hkrati kot lovec in lahki bombnik. Poizkusi z letalom so sijajno uspeli in bo država letala bržkone začela izdelovati.

Po nemških bombah v mestu Manchester povzročeno škodo cenijo angleški listi na več milijonov funtov.

Minuli pondeljek je prezident Roosevelt tretjič nastopil svoje mesto in imel ob tej priliki nagovor na narod. Nova predsedniška doba traja do leta 1945.

Po Führerjevi odredbi je bila pokrajina Šlezija razdeljena v gornjo in dolnjo. Za vodjo prve je imenovan Karl Hanke, druge Fritz Bracht.

V London je prispel Wendel Willkie, bivši republikanski kandidat pri ameriških predsedniških volitvah, ter izročil Churchillu posebno pismo predsednika Roosevelta. Govori se, da bo Willkie imenovan za ameriškega poslanika v Londonu.

Italijanski listi so ponatisnili grške izgube v sedanji vojni in sicer beležijo 158 častnikov in 7656 vojakov, ki so padli od 28. oktobra do danes.

46.000 funtov je zbrala Anglija za grško ljudstvo. Nadaljnjih 30.000 funtov je primaknila vlada in jih stavila grški vladi na razpolago.

Guverner Malteškega otočja je pozval vse prebivalstvo, naj tvori narodne straže po angleškem vzorcu.

Koncem septembra je znašalo število prebivalstva v Albaniji po uradnih podatkih 1,078.882 oseb.

V Italiji je vzbudilo razburjenje dejstvo, da so Angleži nad Sredozemljem sestrelili letalo ital. Rdečega križa, ki je bilo na poti po ranjence v Tobruku.

V Črni gori je bil minuli teden otvorjen 370 m dolgi železniški in cestni most preko reke Tare. To je največji tovrstni most na Balkanu.

Nemški letalci so po uradnih nemških vesteh doslej potopili 11 angleških križark.

Zedinjene ameriške države so v minulih dneh pridružile Novo Fundlandijo, koder se nahaja nad tisoč vojakov ter številni inženjerji in tehniki.

Bolivijski zunanji minister je nedavno izjavil, da bo stremel za tem, da se po vzorcu severa stvorijo tudi na jugu Zedinjene države.

Za rumunskega notranjega ministra je bil namesto dosedanjega generala Petrovicescu-a imenovan general Popescu.

Na španski postaji Brincola je nenadno zagorelo 80 ton nafte. Požar se je razširil na bližnja poslopja.

V Londonu se v kratkem snidejo min. predsedniki dominijev ter vodilne osebnosti kolonij. Sestanek ima značaj konference angleškega imperija.

V Sofiji so otvorili razstavo nemške moderne gradbene umetnosti.

Brazilska vlada je odredila strogo nadzorstvo nad izseljenci.

Pri Honkongu so se po letih spet pojavili kitajski morski razbojniki in v večjem številu napadli nek tamkajšnji otok, otočane izropali in več oseb odvedli kot talce.

Novice iz naše države

Posebne poštne znamke.

30. t. m. izda nemška drž. pošta posebne poštne znamke s sliko Führerja Hitlerja in dučeja Mussolinija. Z novimi znamkami, ki se bodo prodajale z doklado 38 pf za kulturni fond, naj bi bilo označeno nemško-italijansko vojno prijateljstvo. Istega dne bo dala slične znamke v promet tudi italijanska poštna uprava.

Rosenberg o nemškem poslanstvu.

V gornjedonavski pokrajini je govoril drž. prosvetni vodja Rosenberg. Dejal je o Nemčiji, da terja danes pravico osrčja Evropa in je njen namen, da ustvari dolg, vrednote ustvarjajoč mir. Vojna je bila potrebna, ker drugi te pravice niso priznali. Po vojni postane Nemčija prva nemška, dovršena narodna država. O Angliji je govornik dejal, da spoznava, da tudi zanjo ni več poti v stare čase in da bo morala sprejeti nove nujnosti v socialnem in narodnem življenju, kar je potrdil angleški kralj sam. Tako je postal narodni socializem že danes angleška usoda.

Govor drž. tiskovnega šefa.

V Pragi je nedavno govoril drž. tiskovni šef dr. Dietrich o duševnih osnovah nove Evrope. Dejal je, da se nahajamo na prelomu časov tako v politiki in gospodarstvu kakor v mišljenju sploh. Narodni socializem je svetu odkril, da se šuče okoli naroda in ne okoli poedinca. Nemška revolucija ni uničila svobode, marveč je uveljavila pravo svobodo, ki je v povezanosti poedinih z občestvom naroda. A tudi narodi niso povsem svobodni, marveč so si po načelih prostora in reda prirejeni. Narodnemu socializmu ljudje niso enaki, marveč različni po zmožnostih in znanju in njegova naloga je, da upostavi harmonijo med neenakimi. Tudi narodi si niso enaki in tudi v mednarodnem življenju je treba ubranosti po zmožnostih in uspehih ljudstev. V gospodarstvu postane denar samo še sredstvo, na njegovo dosedanje mesto pa stopi produktivno delo. Še se vrši — tako je govornik zaključil — boj za nove nazore, a sodba zgodovine je že izrečena.

Zborovanje prehranjevalnih uradov Južne marke.

V Gradcu so zborovali vodje uradov za prehrano. Govorniki so poudarjali nujnost kmetijske proizvodnje. Med drugim so omenjali, da je v Južni marki bilo lani nanovo nabavljenih 50.000 strojev in od teh 30.000 z državno podporo. Za poprave je bilo urejeno posebno podjetje. Posebne važnosti je izgradnja mlekarstva. V novem letu bo ojačeno pridelovanje krompirja in zelenjadi, posebna pozornost pa posvečena boju sadnim škodljivcem. Zaključni govornik je še poudarjal, da nosi kmetijstvo odgovornost za prehrano vsega naroda.

Izboljšano socialno zavarovanje.

Delovni minister je predložil vladi zakon, ki predvideva znatno izboljšanje socialnega zavarovanja. Odslej zastari zavarovanje šele v prvem povojnem letu, v istem terminu zapadejo tudi zavarovalne dajatve. Dajatve bolniškega zavarovanja se razširijo, nadalje je dovoljeno prostovoljno zavarovanje neobveznih. Rente za invalidnost in poklicno onesposobljenost se izplačujejo v vojni tudi za slučaj, če opravlja upravičeni drug posel.

Poslušanje tujih radio-postaj je zločin!

Takoj s pričetkom vojne je izšla postava, ki prepoveduje poslušanje tujih radio-postaj. Prestopke kaznujejo izredna sodišča, ki sodijo nepostavno poslušanje kot zločin proti narodnim interesom. Kazni se glasijo na pet in več let prisilnega zapora.

Vesti iz Jugoslavije

Iz jugoslovanske zunanje trgovine.

Jugoslovanski izvoz in uvoz v sosednji državi Nemčijo in Italijo se je v minulem letu znatno povečal. V letu 1938 (januar-avgust) je Jugoslavija izvozila v Italijo blaga za 218.5 milj. din, uvozila pa blaga za 273.9 milj. din. V naslednjem letu je v istem času narasel uvoz na 397.8 milj. din in izvoz na 321.4 milj. V minulem letu je Jugoslavija izvozila v Italijo blaga za 684.9 milj. din ter uvozila iz Italije blaga za 498.3 milj. din. V prometu z Italijo je torej lani bila Jugoslavija visoko aktivna. — Količina lani iz Nemčije v Jugoslavijo izvoženega blaga je narasla v primeri s predlanskim za 40 odstotkov ali za 2.240 milj. din. Jugoslovanski uvoz v Nemčijo se je v istem času povečal za 80 odstotkov t. j. v denarju 1.830 milj. din.

Višja šola za telesno vzgojo.

Jugoslovanska vlada posveča telesni vzgoji državljanov veliko skrb. Prosvetnemu ministrstvu je dodeljen poseben referent za telesno vzgojo. V Zagrebu je bila nedavno ustanovljena višja šola za telesno vzgojo in jo bodo obiskovali bodoči učitelji telovadbe in športa. Šola bo dveletna in pouk na njej se prične 1. marca. Sprejemala bo omejeno število gojencev.

Slovenci na jugu države.

Na skrajnem jugu kraljevine živi okroglo 8000 Slovencev. Po zaključku vojne so se nastanili tod pretežno kot kmetje. Zlasti je odšlo na jug mnogo Primorcev. S svojo pridnostjo in vztrajnostjo so se hitro znašli v novih razmerah in razmerno v kratki dobi so se gospodarsko očvrstili. Versko so zajeti v skopljanski škofiji, ki je po površini dvakratno večja ko Slovenija. Za verski podvig škofije je ogromno storil umrli škof Gnidovec, ki uživa vsled svojih ogromnih zaslug za škofijo že danes uprav svetniški ugled. Poleg Slovencev mu je bilo poverjenih še okrog 15.000 katoliških Albancev in okroglo desettisoč pripadnikov drugih narodnosti. Njegov naslednik je dr. Frančišek Čekada. Škofija je razdeljena na 17 župnij, na katerih deluje med drugim 10 slovenskih duhovnikov. Od drugovercev je na tem ozemlju okroglo milijon pravoslavnih in 800.00 muslimanov.

Zimski šport v Sloveniji.

V Ljubljani sta gostovala nemška umetnika-drsalca Karl Schäfer in Fritzi Gillard. Drsališče je bilo natrpano polno, občinstvo je z viharnim navdušenjem sledilo visoki umetnosti drsanja na ledu in nagradilo olimpijskega prvaka in njegovo partnerico z iskrenim priznanjem. — Velik razmah doživlja v Sloveniji smučarski šport. Posebno agilna je v tem pogledu Zveza fantovskih odsekov, ki prireja okrožne smučke tekme za fante in tudi za dekleta.

Podlistek

OTROCI SOLNCA

Novela.

Spisal Ivan Pregelj.

(19. nadaljevanje.)

„Jutri na Trato, s Trate v Cvetje, pojutrnjem v Lom. Od Loma do vrha je poldruga ura in pol ure navzdol po drči. Botre Katre, Bog ji zdravja daj, že dolgo nisem obiskal. Zelo dobro. Imam ves dan prostega časa. Spodobi se, da skočim zopet enkrat na Polico."

Začel se je odpravljati k Zofiji.

„Nekaj botiljk vina", je premišljal o botri, „bom nesel ženici in konjaka. Pa ogrsko salamo, ki ji gre v slast."

Vesel se je kretal proti Zofiji. Bil je sam s seboj zadovoljen in vesel svojega dobrega teka in suhega grla.

Pred vrati Zofijine gostilnice je postal, se spomnil mlinarja in se nasmehnil. Mislil je o mlinarju:

„Na mojo vero, da je res. Vsakega drugega bi bil vrgel pod breg, preden bi se bil zavedel. Mene pa ni!"

Nato je pozabil mlinarja, povečerjal, se zamudil do polnoči v družbi, legel ob eni spat in krenil ob šetih zjutraj za delom v rovte in hribe . . .

*

Ves razpaljen in znojen je drsel po strmi, skoraj navpični drči sredi planinskih senožeti. Kamenje se je trkljalo z njim in pred njim. Včasih mu je izpodrsnilo in je drsel navzdol, se ujel za nagnojev grm in drčal dalje. Že nizko doli se je ustavil, zaukal preko bregov in mimo senožeti. Kosci in grabiče so se dvignili iz sence, kjer so počivali, in pogledali mimo čez.

„Kaj pa mati, ali so še kaj zdravi?"

„Še, samo gluhi so vedno huje."

„Nič ne de, bom pa bolj vpil."

„Le!"

„Ali je kaj kislega mleka pri hiši?"

„Bog pomagaj!"

„Pa kruha?"

„Rženovega in ječmenovega, če se ga niste odvadili."

„Ne še! Pastirja imate novega?"

„Dà. Ono revše se je ubilo."

„Kaj je delal?"

„Pod skale je zletel."

Brhka gorenjka se je nasmejala:

„Saj ni bil tič."

„Katera je tista, ki se smeje?" je vprašal geometer. Vpil je in oni drugi tam onstran globoke zareze so vpili sem čez. Deklina, ki se je bila zasmejala, se je potuhnila med tovarišice.

„No, ali ne bom zvedel? Katera je?"

„Tista ko včeraj."

„Salamensko dekle, grem pa pogledati."

V nekaj drznih skokih je bil geometer pri ljudeh, jim segal v roke in se šalil. Potem so se malo umirili, posedli in govorili pametne reči. Dekleta so bila postala čudno tiha in resna in so vlekla in skrivala bose noge pod krila. Francè pa je pogostil kosce iz močne posode s konjakom, dekletom je nalil vina. Fantom je nasul v prgišče tobaka, sam pa si je zažgal viržinko, da bi bil postavnejši. In potem so rešili še eno in dve o divjih lovcih. Potem so vstali po vrsti in šli brez slovesa za senom. Geometer pa je utonil niže in niže in prišel v vas. Pri najvišji hiši je zamukal kakor krava in potem pri drugi. Stara ženska je planila na vrata in se ozrla gori in doli po klancu in je menila:

„Kaj neki, cigava je žival in kje?"

Geometer je zamukal v tretje.

„Hudirjev dedec," je vzkliknila žena. Nato pa ga je spoznala in zavpila:

„Mati, mati! Francè je prišel."

Trenutek pozneje je prišla iz hiše osemdesetletna ženica, prav krepka še in živa in na ves glas je vpila:

„Galjot galjotski! Kako je zrasel! Kakšen hlapec bi to bil! Pa so rekli, da se bo vrgel po očetu in materi in da bo mlad umrl. Pa sem ga le zredila in sem ga —"

„Tàk roko mi dajte, mati, roko!" je kričal tudi Francè.

In žena je iztegnila svoji suhi, z rumenimi pegami pokriti roki in se z obema oprijela njegove; gledala mu je od spodaj gori v obraz in se smehljala in govorila:

„Zdaj se bom vsaj malo pogovorila. Francé, tebe še slišim, drugih nič več; pa lajajo vame. Pa jih ne razumem."

On ji je rahlo položil levico ob pas in jo vzdignil čez prag v hišo; peljal jo je v izbo mimo stare, zveste, neomožene dekle, ki je ob ognjišču stala in si s predpasnikom brisala oči. Francè je potisnil staro ženico, svojo krstno botro, za belo orehovo mizo, vzel nahrbtnik raz se, ga razvezal, vzel kozarček, ga nalil in prinesel starki na ustnice. Pila je, oči so se ji orosile. On pa je začel izlagati na mizo pred njo vse, kar jo je moglo še veseliti, kavo, salamo, rum, konjak in vino, strašno drago vino, kakor je verjela, gosto vino, sladko in črno ko kri.

Nato je začela govoriti ginjena in srečna na glas:

„Francè, moj galjotski fant. Nisem te nosila pod svojim srcem in hudo si mi naredil, ko nisi hotel peti nove maše in prav jezna sem bila, galjot. V božjem imenu, naj bo za verne duše. Nič se ne boj! Nisem več jezna. Vidim, da imaš srce. Zato pa sem hotela in sem rekla in so zapisali, da boš imel vsaj kot do smrti v hiši." (Dalje sledi.)

Grunt in zibeli.

V mnogočem bodo ljudstva v bodoče spremenila svoje nazore. Veliki preokret, ki ga na zunaj vidimo v zbrisanih državnih mejah in spremenjenih zemljevidih, v novih oblikah gospodarskega in političnega življenja in še v marsičem drugem, se v resnici pripravlja od znotraj. Ne vojna in kar je še zunanje vidnega na našem času, je bistveno, marveč revolucija in prevrat v kraljestvu misli in nazorov. Preuranjeno bi seve bilo, če bi sredi zunanje borbe hoteli slikati bodočnost v posamnih njenih novih oblikah. Marsikaj pa zamoremo že danes z največjo verjetnostjo ugotoviti, da nam bo prinesel novi čas.

Evropska ljudstva in še ostali svet se privajajo novi socialnosti. Že danes so ljudstva ožje povezana in spoštovanje svojega bližnjega se že mogočno uveljavlja. Ljudje postajajo socialnejši — teža naših dni ima pri tem svojo veliko zaslugo — in so medsebojno obzirnejši in boljši. Premožnejši rajši dajejo od svojega izobilja, revnejši so v očeh bogatejših pridobili na časti in dostojanstvu. V ozki zvezi s tem nespornim dejstvom je preokret v gospodarski miselnosti: več se daje časti delu in delavcu! Denar izgublja svoj mamljivi čar in postaja bolj gospodarsko sredstvo kakor gospodarski cilj. Najsilnejši pa je prevrat v pogledu na narod.

Narod vidimo danes pred seboj kakor živo bitje. Nekoč je bil narod nekako društvo, v katerega se je po mili volji vstopalo in izstopalo. Prečesto so se narodni in zasebni interesi istovetili in so se z narodnim imenom prikrivale mnoge zlohotnosti. Narod vidimo danes kakor živ organizem. Podoben je rastlini, ki s svojimi koreninicami rije po zemlji in se s stebelcem dviguje proti nebu in soncu, da v njem vzbrsti in vzcveti ter nosi stoteren sad. Že danes govorimo o nerodovitnih narodih, o narodih, katerih korenine se sušijo, o narodih, ki životarijo v senci in mraku. Narod vidimo kakor družino v njegovem očetovskem, materinskem in otroškem elementu in govorimo o harmoniji njegovih članov, o ubranosti njegovih interesov, o krvnem in duševnem sorodstvu njegovih udov. Narod prispodabljajo človeku in govorijo o narodnem telesu in narodni duši: kmetu pripisujejo funkcijo pljuč, obrti in industriji vlogo predelave in priprave življenjskih potrebščin, umetnost je narodno srce in znanost je njegov razum. Celo človeške bolezni sledijo na narodih in govorijo o jetičnih ljudstvih brez kmetov, o srčno bolnih narodih brez kulture in srčne plemenitosti, o rastočih in umirajočih ljudstvih.

Narod je živ in je postavljen v svet materije in duha. Kaj je materija naroda, kaj je na narodu vidno in otipljivo? Ne bo lahko uganiti: zemlja, na kateri živi, in ljudje, ki tvorijo narodno družino. Sodobni dogodki kričijo novo resnico: zemlja je za narod velik božji dar! V zemlji koreninijo rodovi, iz nje trgajo vsakdanji kruh, v sožitju z zemljo in naravo si oblikujejo duha in srce, zemlja nosi njihove domove, ohranja sledove njihove zgodovine in nosi sad njihovega truda. Narod brez zemlje mora postati ali cigan ali jud. Ker nima svoje domovine, tava z nemirom po svetu, nemirno je njegovo žitje in bitje, nemiren in nestalen je njegov duh. Gorje narodu, ki je svojo zemljo zapravil ali izgubil! Obsojen je v strašno proletarstvo in vsa bogastva sveta mu ne morejo nuditi notranje utehe in miru. V vlogi Ahasverjevi tava po svetu in njegova usoda je en sam mogočen krik: ljudje božji, narodi, ne zapravljajte, ne prodajajte svoje zemlje!

Materija naroda so poleg grunta — zibeli, mladi naraščaj. V številu rojstev se izraža narodna življenjska sila. Veselje nad otrokom je veselje nad življenjem. Življenja pa se veseli, kdor vedro sprejema tudi njegove nevšečnosti in neprilike. V zadnjih desetletjih je nastala cela znanost, ki razlaga važnost ljudskega prirastka za gospodarski in kulturni napredek. Med drugim prav nazorno pravi, da raste gospodarsko breme starejših sorazmerno s padajočim številom rojstev. Čim več je mladine v kakem narodu, tem prijetnejši in brezskrbnejši je življenjski večer starejših. Temu bi v družini odgovarjalo dejstvo, da so številni otroci blagoslov starišem v njihovih starih letih. Še neprimerno bolj ko v gospodarstvu se padajoče število rojstev prikazuje kot zlo v kulturnem življenju kakega naroda. Mladina je v narodni družini element revolucionarnega idealizma, njen pogled je uprt v bodočnost, vsa je pripravljena in odločena za življenjsko borbo in noben, še tak neuspeh je ne opravi za njeno dobro vero v svet in življenje. Pogled starih pa gre nazaj v preteklost, njihova skrb je osredotočena na trenutno sedanjost. In če se v narodu družita mladostni idealizem in stara izkušnja, je zajamčen njegov kulturni napredek. Starim narodom brez zadostnega mladega naraščaja pa je na čelu zapisan znak kulturnega zastoja, gospodarske propasti in končno znamenje smrti.

Grunt in zibel, to je materija tudi našega naroda! Varujmo ju z ljubeznijo, s katero bdi nad svojim posestvom pristni naš kmet, in z neizmerno požrtvovalnostjo, s katero obdaja mati svojega otroka! Čuvajmo ju z dostojanstvom in sveto ljubosumnostjo slovenskega človeka!

Po domovini naokrog

Vojakovo pismo.

Ko sem v našem tedniku prebiral poročilo o poteku božične proslave naših padlih, odlikovanih in še služečih vojakov v celovškem narodnem domu na praznik sv. Štefana, so mi še enkrat stopili vsi ti lepo se vrsteči in globoko v srce segajoči prizori pred oči in spet sem jih gledal kot na Štefanovo v resnici. Takrat sem se resno vprašal, če je v naši mladini in našem rodu res še toliko dobre volje in toliko korajže, da se bodo v častnem številu odzvali vabilu prirediteljice, naše osrednje centrale, ter dostojno in lepo počastili vojake-junake.

Bolj s strahom sem se napotil na proslavo, meneč, da bo odziv pičel. Komaj pa v Celovcu stopim v okusno okrašeno dvorano, kjer se je proslava vršila, mi je od srca padel kamen, ker sem videl prostore do zadnjega kotička zasedene in ob pričetku prireditve celo vse natrpano polno. V tem trenutku se je v meni rodila sladka, osrečujoča zavest, da stoji za nami vojaki, ki služimo z orožjem domovini, še strnjena armada naših mladih in starih junakov in junakinj, svežih in preizkušenih vojščakov naših narodnih vrst, podprtih po neustrašenih mamicah in ženah — slovenskih levinjah. Ob nenavadnem obisku in edinstvenem sporedu sem v pičlih uricah proslave doživel svojo domovino in njeno iskreno ljubav do sinov-vojakov.

S srečno zavestjo sem se ob koncu dopusta poslovil od svojih dragih in se spet podal v daljno tujino k svojim tovarišem v sivi suknji. Pripovedoval sem jim, da jih njihovi doma še niso pozabili in da mi izročajo zanje svoje pozdrave. Tudi njihova srca so se vzradostila ob tem sporočilu in izrazili so željo, naj tem potom sporočim vsem rojakom in rojakinjam v domovini prisrčno zahvalo za izkazano čast ob priliki vojaške proslave ter z naslednjimi vrsticami izpovem našo ljubezen:

Kot že vedno, slovenski je vojak
za obrambo domovine zastavil korak,
ne straši ropot ga sovražnih letal,
ne plaši noben ga sovražni naval.
Trdno na braniku stoji domovine,
ljubezen za narod njegov nikdar mu ne
gine!

Hkrati naj še izrazim na rojake in rojakinje v domovini prošnjo, naj stojijo trdno in neomajeno na braniku domovine, kakor stoji pravi slovenski vojak. Lojze in tovariši.

Pismo s skrajnega severa. — Čudna je vojakova usoda. Predzadnji božič smo praznovali za obrambnim pasom zapadne fronte v dolini, sloveči po dobrem vinu. Zadnji božič pa smo doživeli tisoče kilometrov proč od domovine na visokem severu, ki je za vas doma nemara bajna dežela, odkrita po vaših sinovih-vojakih. Poln čudežev je kraj, kjer se vijejo fjordi med gorami, kjer poleti sonce ne zahaja in kjer pozimi sonca ni. Trenutno je okoli nas severna noč, nebo je na gosto posejano z zvezdami in prevlečeno s pasom severne luči, ki se nam kaže v najrazličnejših barvah. V žarečih plamenih plapola na nebu severni sij v stoterih barvah in zdi se, kot bi nevidne sile krasile nebo z žarečimi trakovi. Dolga, neminljiva je severna noč. Dani se ob 11. uri in po treh, štirih urah je spet tema. Zadnjič smo videli sonce 7. novembra in 7. februarja bo spet prvi sončni žarek poljubil streho našega doma. Krasne so gore, pobeljene s snegom, vzdigajoče se iz temnosivih fjordov. Veličastna je narava, ki ječi pod silo severnih viharjev, dirjajočih po gorah in lovečih se po fjordih, in srečen je, kdor prisluškuje tajinstvenemu koncertu nemirne severne narave v varnem zavetju. Letošnji božič smo praznovali — kako naj ga tudi drugače v tujini — v znamenju domovine. Otroško srečni smo bili ob zavesti, da daljna domovina misli na nas in nam je izkazala svojo pozornost. Bogata, k nam došla božična darila, so nas razvedrila, še bolj pa so nas razveselili iskreni pozdravi naše ožje domovine, ki se je v svoji proslavi izkazala vsa materinska in ljubeča. Hvala Vam, rojaki, za vso ljubezen! Vračevali jo bomo danes in ob povratku, ko zastavimo svoje sile za naš kulturni podvig in procvit. Vaš France Warum.

Sprememba v voznem redu za Podjuno. — Drž. železniška direkcija v Beljaku javlja, da odpade s 1. februarjem osebni vlak, ki je vozil ob 17.05 uri iz Celovca in prispel v Pliberk ob 17.56 uri. Zato vozi iz Celovca drug osebni vlak ob 18.05 uri in pride v Pliberk ob 18.57, v Sinči vesi ima zvezo z Železno Kaplo. Nato vozi iz Celovca še drug vlak ob 19.36 in pride v Pliberk ob 20.31 uri.

Zell-Sele. — Drug za drugim se poslavljajo od samskega stanu sinovi ugledne Grosove domačije v Selah in jemljejo nase sladki, včasih tudi grenki zakonski jarem. V jeseni že se je Grosov Honz, posestnik pd. Vakovnikove kmetije v Zvrhnjem Kotu, odločil, da rabi njegov dom gospodinjo in sam pa življenjsko družico. Kuhlnovo Katrejo je poznal od prej, da je pridno, skrbno in brihtno dekle in da bi bila zanj primerna nevesta. Vprašal jo je za svet in zedinila sta se za januar. Nevesta Katrej, iz ugledne Kuhlnove rodbine v Frajbahu, je imela svoj čas priliko, da je pokazala svoje vrline in svoje znanje na domačem odru in posebno kot članica Marijine družbe. Tem lažje ji bo sedaj v novi družini in želimo ji, da bi našla v novem domu dovolj tihe sreče in razvedrila. Naj Vsemogočni blagoslovi njuno zvezo in jima na nadaljnjo pot natrosi samih rož brez trnja in naj bi se njuna ljubezen do lepe slovenske materne besede nikdar ne ohladila. Obilo sreče!

Brugg — Moste. — V četrtek 16. t. m. smo na Brdu pokopali ob obilni udeležbi gospodarjev starega Bolta Nikolaja Brugger. Umrli je bil znana in spoštovana osebnost v družini slovenskih Ziljanov. Kmet z dušo in telesom je slovel kot izvrsten konje- in živinorejec. Bil je po postavi pravi orjak, visok in raven kakor sveča, po značaju grča, da je malo takih, po zavednosti pa neustrašen narodnjak, ki je vzbujal spoštovanje tudi pri nemških sosedih. Do skrajnosti pravičen, poštenjak od nog do glave, veselega in dobrega srca je bil trd in neizprosen sovražnik vsake krivice. Njegov nastop je silno zalegel. Z njegovimi pestmi se ni bilo dobro seznaniti, imel je trde kakor kije. Vojaški red v hiši, v hlevu in na polju, narodni in stanovski ponos, to so bile njegove vrline, delo in včasih malo razvedrila pa vsebina njegovega življenja. „Njegov duh naj vlada dalje v tej hiši in med nami!“ so dejali gospod župnik. In o tem ne dvomimo, saj je njegov sin, mladi gospodar, enako na mestu in tudi mali vnuček že kriči in terja svojo pravico v hiši. Počivaj v miru, dragi Bolt, poleg Grafenauerja, saj si bil v življenju pri njem kuhan in pečen! Mi pa te ohranimo v častnem spominu in se bomo ravnali po tvojem vzgledu.

Suetschach — Sveče. — Pridno se oglaša bela žena med nami. V novem letu beležimo že štiri smrti. Dne 12. t. m. smo ob veliki udeležbi pokopali vdovo Nežo Buci pd. Čabejevo v Zgornjih Krajah. Po kratki bolezni je umrla. Domači pevci so ji v slovo zapeli prelepo „Vigred se povrne“. Isti dan je po zavratni bolezni umrl daleč nakrog znani lovski čuvaj France Šmidhofer iz Spodnjih Kraj, star 64 let. Iz celega spodnjega Roža so bili pri pogrebu 14. t. m. zastopani tovariši-lovci, ki so korakali

Naš Francl
fot. Ojcl.

za krsto in rajnega položili v domačo zemljo. Trije častni streli so padli rajnemu v zadnji lovski blagor. Zibelka mu je tekla na Jezerskem, bil je sin tamošnjega gozdarja, šel že kot mlad fant s trebuhom za kruhom, služboval najprvo v Železni Kapli, nato v Selah in od tam je pred 30 leti prišel v našo občino. Bil je strasten in umen lovec ter je bil nastavljen kot lovski čuvaj. Pred 6 meseci je rajni Francl pri nakladanju pluga spodrsnil in tako nesrečno padel, da je izgubil oko. A lova kljubtemu ni pustil, šele smrt mu je vzela družico-puško iz rok. Naj uživa mir v večnem lovišču!

Feistritz — Bistrica v Rožu. — Ko je 20. t. m. došlo iz Celovca poročilo, da je v elizabetinski bolnici umrla gospa Pavla Janeschitz, pd. Kramarca na Bistrici, je legla žalost na vso faro. Ves Rož je poznal radodarno, postrežljivo in vljudno Lino. Že dalj časa je bolehala na žolčnih kamnih, zadnji teden se ji je bolezen poslabšala in šla je iskat pomoč v Celovec. Zdravniki so jo operirali, pa vsa njihova umetnost ni zalegla in 20. t. m. je ob navzočnosti svojega moža, hčerk in sestre zatisnila svoje oči. Ogromno število pogrebcev od blizu in daleč ji je izkazalo zadnjo čast. Iz fare Ebene Reichenau, kjer je ranjka nekoč učiteljevala, je došel župnik č. g. Bromm. Krsto so najprej prenesli v cerkev, kjer so se darovale sv. maše-zadušnice, po nagrobnih obredih so domači č. g. župnik v ganljivem govoru jemali od rajne matere slovo, pevci-delavci pa so zapeli žalostinke. Vse življenje rajne Line je bilo izpolnjeno po delu, skrbi in trpljenju. Stara 22 let je morala po smrti svojega očeta, zavednega rodoljuba, prevzeti posestvo z gostilno in trgovino in ga sama voditi do možitve. Leta 1919 ji je vtonil sinedinec, leta 1927 je o priliki velikega požara na Bistrici plamen vpepelil tudi Kramarjevo pohištvo. Zavarovalne svote niso dvignili, ker bi si z njo zamogli kupiti komaj dve žemljici. Drugi pogorelci so dobili iz javnih sredstev prispevke, Kramarjeva prošnja je bila odbita. Pa globoko-verna žena je zaupala v božjo pomoč, pomagala je svojemu možu pri graditvi novega doma in v teku let se je lepa domačija spet postavila. Za svojo narodno zvestobo je ranjka vžila mnoge neprilike še kot dekle in potem kot žena in mati, a se svoji materni besedi ni izneverila do groba. Naj bo blaga pokojnica mladoletnima hčerkama vzor matere in gospodinje, moža naj tolaži zavest, da mu je zvesta družica zapustila dve vredni naslednici. Rajnici sami naj bo večni mir in pokoj!

St. Niklas — Na Dravi. — Na dan sv. Neže nas je zapustila tukajšnja vdova Liza Pintarjeva. Dosegla je 72 let. Po postavi je bila majhna, a po duhu velikanka. Živela je vzgledno versko življenje in bila v fari vzor blage, plemenite žene. N. p. v. m.

Naše gospodarstvo

Prodaja in nakup zemljišč.

„Zemlja pripada onemu, ki jo obdeluje“, tako se glasi temeljni stavek zemljiškega prometa v Veliki Nemčiji. Prej je zemljišča kupoval in prodajal, kdor je hotel. Oblast ni vpraševala, ali je kupec kmet ali ne, marveč je skrbela samo za to, da ji je odrajtal svoj davek za prepis v zemljiški knjigi. Ni delala težkoč, če je kmet odprodajal kos za kosom svojega grunta in je končno prišel ob svojo zemljo. To je v Veliki Nemčiji drugače. Glede dednih kmetij pravi postava, da se zemljišča sploh ne smejo prodajati, razven v posebnih slučajih, kadar to dovoli dedna sodnija. Dedna sodnija ugotavlja nujnost odprodaje z vidika, da se zemlja, ki tvori dedno kmetovo posest, ohrani neokrnjena. Odprodajo bo dovolila, če kmetija s tem ni prehudo prizadeta in če je z dokupljenim zemljiščem postala dedna druga kmetija. Prodajo kmetije bo dovolila, če ni primernega dediča v kmetovi družini in bi kmetija itak ne mogla biti ohranjena dosedanji družini. Glede dednih kmetij in zemljiškega prometa torej velja, da sta nakup in odprodaja zemljišč zavisna od pristanka dedne sodnije.

Dovoljenje dedne sodnije ni potrebno pri zemljiščih, ki ne pripadajo dednim kmetijam. Načelo pa, da mora biti kupec oziroma prevzemnik kmet, ostane. Kdor kupuje grunt, ki ne pripada dednim kmetijam, potrebuje za to dovoljenje pristojnega okrajnega glavarstva. Okrajni glavar daje dovoljenje potem, ko je nakup odobril tudi okrožni kmečki vodja. Slednji se običajno obrne prej na krajevnega kmečkega vodjo. Načelno sme zemljo kupovati samo kmet. Vendar ni nikakor onemogočeno, da si kupijo kako zemljišče tudi rokodelci, obrtniki ali trgovci, če namreč zemljišče tudi sami obdelujejo. Dovoljenja za nakup grunta ne dobi, kdor ga kupuje za to, da bi ga zanj obdelovali drugi ali da ga daje v najem ali da vanj naloži svoj odvišni denar. Tudi otroci, pri katerih še ni gotovo, bodo li nekoč kmetje, ne morejo prevzemati zemljišč. Okrajni glavar odreče nadalje dovoljenje tedaj, če bi bila odprodaja kakega zemljišča za dosedanjega lastnika negospodarska in bi razkosala njegovo posest. Okrajni glavar ima končno tudi pravico odklonitve, kadar se mu kupna cena zemljišča zdi prenizka.

O nakupu in prodaji zemljišč, ki ne pripadajo dednim kmetijam, sklepa torej okrajni glavar. Proti sklepu je možna pritožba tekom 14 dni. O pritožbi sklepa dež. glavar sporazumno z dež. kmečkim vodjem. Kdor bi kupil ali obdeloval grunt brez dovoljenja okrajne oblasti, se lahko kaznuje z denarno globo ali z zaporom do enega leta.

V obmejnih okrajih države — na Koroškem so to okraji Volšperk, Velikovec, Celovec, Beljak in Šmohor — je postavodajalec izdal še posebno odredbo v zaščito državne meje. Po tej odredbi imajo okrajni glavarji obmejnih okrajev vrhutega dolžnost, da dovoljujejo nakup in predajo zemljišč ali posestev samo osebam, ki so politično zanesljive. Doslej se je članom naše narodne družine politična zanesljivost v smislu omenjene postave odrekala in so bile kupne ali predajne pogodbe razveljavljene v vseh slučajih, v katerih so kupci ali prevzemniki Slovenci. Dosedanje pritožbe poedinih prizadetih in slovenske centrale so ostale brezuspešne. V tej zvezi je važno vedeti, da je potrebno dovoljenje okrajnega glavarstva tudi za dediča, ki ni dedič po civilnem zakoniku marveč po testamentu. Tekom 3 mesecev po prevzemu mora dedič prositi za dovoljenje in če ga ne dobi, mora posestvo ali zemljišče tekom enega leta prodati osebi, ki je za nakup upravičena glasom postave o zaščiti državne meje. Postavni dediči — to so po civilnem zakoniku po stariših otroci — pa ne rabijo dovoljenja okrajne oblasti in prevzamejo dediščino po sodnijskem sklepu povodom zapuščinske obravnave. Če je več otrok-dedičev, se morejo pred sodnikom odreči posestvu v prid enemu samemu in to bodisi z ali brez odškodnine. Dogovor otrok-dedičev bo sodnija potrdila.

Državne podpore so dovoljene za obnovo opuščenih kmetij in za nove kmetije v gorskih predelih Vzhodne marke. Kdor je v posesti izkaznice za nove kmete, dobi tozadevne informacije pri krajevnem kmečkem vodji.

Vigredni dunajski velesejem bo posvečen pretežno kmetijstvu. Poseben oddelek je odkazan drž. kmečki zvezi, ki bo v vzornih slikah in številkah ponazorila svoje delo in cilje. Na posebnem odru bo postavljen značilen alpski kmečki dom, ki vsestransko ustreza gospodarskim in družinskim potrebam. V drugem oddelku bodo razstavljeni raznovrstni kmetijski stroji najrazličnejših tvrdk. Upoštevano bo tudi podeželsko obrtništvo. Velesejem se vrši od 5. do 16. marca t. l.

Dušičnata in fosforna gnojila, potrebna kot dodatek za intenzivacijo poljedelstva, bodo gospodarji takoj naročili potom krajevnih kmečkih vodij. Le-ti imajo za to posebne formularje, katere gospodarji izpolnijo in jih nato rešuje okrožni kmečki vodja. Nakaznice za nakup gnojil so veljavne do 15. februarja.

Alpski predeli so — tako je nedavno v Admontu predaval prof. dr. Geith — izraziti živinorejski kraji. Njihovo kulturo je treba nujno ohraniti, ker dobavljajo narodu predvsem dragocen človeški materijal. Gospodarsko donosnost alpskih kmetij je treba dvigniti s smotrnim izgrajevanjem živinoreje. Vsled kakovostne krme je alpska živina prvovrstna. Pridelovanju krmskih rastlin bi bilo treba posvetiti več pozornosti, nadalje bo treba več pažnje pri pridelovanju semenskega krompirja. Važna je ovčjereja. Končno se ne sme prezreti, da se gospodarska donosnost goratih krajev znatno podpre z gradnjo dovoznih potov, vspenjač in potom drugih tehničnih pridobitev.

Za sadje primerna zemlja. Velika napaka je, da sadimo sadno drevje v neprave zemlje in lege. Poznamo krasne sadovnike v nemogočnih legah, da so sicer kras cele okolice, gospodarjem pa ne nesejo ničesar. Sadno drevje ne more nositi, če je vsajeno v neustrezajoče razmere. Večkrat je plast zemlje dobra, spodaj pa se nahaja neprodirna plast težke gline ali apneno kamenje ali visoka talna voda. Ker so jame za sajenje običajno plitke in površne, napake zemlje ne opazimo. Spočetka nam rastejo drevesca lepo, pozneje se rast ustavi, drevje ne rodi ali pa se začne v vrhovih sušiti. Neprodirna plast pod površino zemlje je običajna krivda. Zato bodimo pri sajenju drevesc previdni in izkopljimo zemljo na več krajih do 1 m globoko. Nadalje upoštevajmo: Jablana zahteva globoko, prodirno, peščeno-ilovnato, to je propustno, vlažno in ne pretežko zemljo, ki vsebuje vrhutega dovolj apna. Zemlja za hruške bodi do 1 m globoka, rodovitna in apnena. Češplje rabijo do 70 cm zemlje, vlago in apno. Težke zemlje niso za češplje in slive. Glede lege je glavno, da se drevesa nahajajo v zavetju. Hruške ljubijo sončne kraje, breskve odprte, vse sadje pa vetrovno mirne prostore.

Labotske banane. Sadjarji v Labotski dolini se smejo ponašati, da so vzgojili jabolka prijetnega okusa in lepe zunanjosti. So to tako imenovane labotske banane, Sadeži so lepo rumeni, sočni, sladki in tudi odporni. Smatrajo jih za najboljšo sadno vrsto alpskih predelov. Za 100 kg jim je določena cena 36 RM. Skušali jih bodo udomačiti še drugod.

„Obstal“ je novo nemško sredstvo proti sušenju in gnilobi jabolk. Je to oljnata tekočina brez duha in okusa ter neškodljiva. Meša se z vodo in jabolka se potopijo s pomočjo košare v njej, nato odcedijo in osuše. Ko se osušijo, pokriva sad nevidna plast tega sredstva, da ne gnije in se ne suši. V enem samem kg Obstala se namoči do 25 kvintalov sadja. Bolj je Obstal učinkovit pri raskavih sortah (kosmačih), plodovi ostanejo dolgo časa sočni in okusni.

MANJ STRAŠNA NOČ JE V ČRNE ZEMLJE KRILI,
KO SO POD SVETLIM SONCEM SUŽNI DNOVI.

(France Prešeren)

Po svetu naokoli

Ključ Daljnega vzhoda.

Singapur je otok. Z azijsko celino, južnim Malajem in z južnim koncem Zadnje Indije ga veže le ozek umetni most. Na otoku leži veliko svetovno mesto istega imena. Ima tramvaje brez tračnic, polno je avtobusov, tovornih avtomobilov in taksijev. V tem pogledu se lahko meri z vsakim modernim mestom. Mesto Singapur je v gospodarskem pogledu eno največjih središč za proizvodnjo ter izmenjavo blaga in surovin na svetu. Blago iz malajskega otočja, indijskega polotoka in otoka Bornea, tri četrtine svetovne proizvodnje kositra, 80% svetovne proizvodnje gumija, bogate železne rude, skladišča wolframa in boksita, petrolejski vrelci na otokih Borneo in Sumatra, vse to gre skozi Singapur.

Mesto Singapur ima danes nad pol milijona prebivalcev različnih narodnosti. Največ je Kitajcev, potem Malajcev, Indijcev, in nekaj deset tisočev Evropejcev. Mesto se razprostira vzdolž obale dobrih deset kilometrov v daljavo. Njegove posebne znamenitosti so veliki botanični vrt, naturhistorični muzej in knjižnica. Ima pa tudi številne cerkve raznih veroizpovedi, šole in druge kulturne ustanove.

Singapur pa je važen še zaradi neke druge okolnosti. Singapur je namreč ključ Daljnega vzhoda. Pomorska sila, zasidrana v Singapuru, lahko v vojaškem oziru nadzira ves promet med Azijo in Avstralijo. Vse ladje, ki vozijo med Evropo, Afriko, zahodnjo Azijo in Indijo z ene ter vzhodno Azijo z druge strani, morajo mimo Singapura. Angleži so iz tega razloga spremenili Singapur v svojo največjo trdnjavo na Daljnem Vzhodu. Veliko pristanišče pa so leta 1938 spremenili v vojno luko. Toda angleško vojno brodovje je danes raztrešeno in zaposleno drugod okrog, zato singapurska vojna luka ne bi bila nepristopna kakemu močnemu nasprotniku. In nič ne bi bilo čudnega, če bodemo kdaj čuli, da segata Japonska in Amerika po Singapurju in da si hočeta osvojiti to važno oporišče na Daljnem Vzhodu. Saj je Singapur največjega pomena za vse velesile, ki imajo gospodarske in politične težnje v prostoru Tihega oceana.

Lažje kot z morske strani je Singapur zavzeti s kopnega. Treba je samo prerezati vez med Singapurjem in njegovim zaledjem, odkoder prihaja v mesto živež, in trdnjava se lahko izstrada in prisili k predaji.

Volkovi v vrbaski banovini.

V gozdovih vrbaske banovine so se pojavila krdela lačnih volkov. Hudi sneženi zameti silijo lačne živali v okolice selišč, kjer napadajo po stajah živino in drobnico. V okraju Kotorvaroš so se pojavili tudi medvedi.

Hud mraz na obali Ledenega morja. V Murmansku je po razmeroma toplem vremenu nenadoma pritisnil hud mraz. Termometer je padel že 33 stopinj pod ničlo. Še hujši zima pa vlada na azijatski oziroma sibirski obali severnega Ledenega morja, kjer so beležili pretekli teden celo 49 stopinj Celzija pod ničlo.

Potres na otoku Cipru. Pretekli pondeljek je hud potres zbudil iz sladkega spanja prebivalce na otoku Cipru v Sredozemskem morju. Potres je porušil samo v enem mestu nad 50 hiš, nad 100 jih je pa poškodoval. Mnogo oseb pa je bilo ranjenih.

Kako počivajo ljudje. Kadar smo utrujeni, se vsedemo na stol ali pa vležemo na postelj. Na svetu pa so narodi, ki si odpočijejo na druge načine. Žene rodu Hameg v Afriki se vsedejo na izdolbeno kamenje, kadar se hočejo odpočiti. Nas bi gotovo bolele kosti, če bi storili tako. Papuanci počepnejo tako, da leži vsa teža telesa v prstih na nogah. Mnogi narodi pa počivajo tako, da sedejo na tla, in prekrižajo noge. V južni Afriki počivajo domačini na ta način, da se postavijo na eno nogo, med tem ko imajo drugo v kolenu upognjeno. Kdor jih vidi, se nehote spomni na štorkljo.

Odkod imamo pomaranče? Največji pomarančni vrtovi v Indiji so bili starim evropskim narodom neznani. Pomaranče so prišle po Arabcih ali po križarjih v Evropo. Iz Indije so jih prinesli leta 912 v Perzijo. Tam so jih imenovali „Nareng“. Že v Zahodni Aziji je pomaranča izgubila mnogo svoje žive barve in sladkega vonja. Pri selitvi v Evropo je še bolj obledela. Kljub temu so jo v Franciji krstili za oranžo, hoteč s tem označiti njeno zlatorumeno barvo. Or namreč pomeni v francoščini zlato.

Z mehkim papirjem izbrišeš okna boljše kakor s krpo. Mastne lonce napolni z papirjem, zalij in izperi, ko je popil maščobo. Pri umivanju mastne posode si prihranimo veliko dela, če izbrišemo umazanijo in saje prej s papirjem. Tak papir, zmečkan in posušen, ima kurilno vrednost, tako vsak papir, ki ga zmočiš, zmečkaš in posušiš. Tak papir razvija veliko toploto. Noben košček papirja naj ne pride v smeti. Tudi naj nikar ne mečemo papir kar tako na ogenj, ker naredi preveliko saj.

Tikov les — najboljši les. Tikov les slovi po vsem svetu zaradi svojih izrednih lastnosti in vsestranske uporabnosti. Še mnogo bolj je uporaben kakor naša smreka, trpežen pa neprimerno bolj. Tikov les raste v indijskih pragozdovih, drevo samo pa je visoko do petdeset metrov. Njegovo deblo je ravno in gladko kakor sveča in šele visoko gori, trideset in več metrov nad koreninami, se prične nerazsežna krošnja — a tudi od tod dalje do vrha ostane deblo večinoma krasno ravno. Tikovo drevo je tudi zelo lepo, ko cvete, in zanimivo je, ker ima skoraj en meter dolge liste. — Tikov les ima izredne lastnosti: V vodi je najbolj trpežen. Ko drug les že davno strohni, on še vztraja. Zato je najboljši za gradnjo ladij. V toplih južnih morjih, kjer noben drug les ne vzdrži, delajo iz njega morske pomole, kjer pristajajo ladje. Pa se ne upira samo vodi, ampak tudi ogenj se ga ne prime rad! Še trohnoba se ga čudno ogiba! V Indiji so našli že do dva tisoč let stare kose tikovega lesa, ki so bili še vedno zdravi in trdni. Tudi bele mravlje, ki požrejo vse, kar ni iz kovine — in uničujejo tudi lesene zgradbe — tikovemu lesu ne store ničesar.

Smeh je zdrav

Oh, ta zatemnitev! — Novoporočenca sedita v vlaku, ki je zatemnjen. Po izstopu pravi mladi mož: „V tej temi bi te bil lahko poljubil“. — „Kaj, ali nisi bil ti?“

Spomin. — Joza sreča v mestu nedavno neko dekle in jo nepremično zre. Dekle ga vpraša: „Kaj pa vidite na meni?“ — „Spominjate me na podjunskega fikeja.“ — „Kako to?“ — „Ker ves žari, ko pride končno v Sinčo ves“.

Tovarištvo. — Podčastnik razlaga rekrutom vojaško tovarištvo: „Vojaki si morajo biti vsikdar tovariši. Tvoj tovariš sedi naprimer pri zajutrku in nima še osnažene puške, ko nenadno zatrobi alarm. Kaj boš storil v takem slučaju. Jaka?“ — „Njegov zajutrk bom pojedel, da bo lahko hitro osnažil puško“.

Stava. — Groga in Zep sta se šla stavit, da Groga ne bo štirinajst dni jedel in ne štirinajst noči spal. Hudomušni Groga je stavo dobil. Kako to? Ker je ponoči jedel in podnevi spal.

Akustika. — Tone je konzervatorist in je prisostvoval nekemu koncertu. Pa pravi svojemu tovarišu: „Sijajna akustika!“ — „Kaj pa je pela?“, vpraša strašni muzikalni nevednež.

Vzrok. — Gospa je odslovila kuharico. Prijateljice jo vprašajo po vzroku. „Bila je presnažna!“ — „Presnažna in zato si jo odpustila?“ — „Da! Vse je dišalo po milu“.

Točno je odgovoril. — Tinček je bil z mamico pri zobozdravniku. Bila je to njegova prva križeva pot. Ko se vrne domov, ga vpraša oče: „No, Tinček, te zob še boli?“ — „Ne vem, zobozdravnik ga je shranil!“

Urednik: Dkfm. Vinko Zwitter, Klagenfurt Achatzelgasse 7. – **Založnik:** Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — Tiskarna J. Leon sen., Klagenfurt, Domgasse 17. Veljavna je inseratna tarifa 1.